

EDUCATION

*ВАЖЛИВО: ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ
ВСЕБІЧНИЙ ТАРМОНІЙНИЙ РОЗВИТОК
ДИТИНИ*

Педагоги про методи й прийоми
збалансованого виховання

TOP 5

ПОРАД ДЛЯ ВИХОВАННЯ
ВІД К. Д. УШИНЬСЬКОГО

MAY 2020

ІНСАЙДЕР

ЖАН ЖАК РУССО ПРО
РОЗВИТОК ДИТИНИ

ПРО ДИВОЧЕ

СЕНС ЖІНОЧОГО ВИХОВАННЯ Й
НАВЧАННЯ ПРОТЯГОМ
СТОЛІТЬ.
ВНЕСОК ПЕДАГОГІНЬ В
ПИТАННЯ ОСВІТИ Й
ВИХОВАННЯ
ДУМКИ АВТОРИТЕТНИХ ПЕДАГОГІВ

Слово редактора

Виховання підростаючого покоління було й залишається головною темою не тільки сьогодні. Століттями кращі педагоги вивчали це питання, підходили до вирішення проблеми гармонійного розвитку особистості найрізноманітнішими способами. Чи дало це свої плоди? Звичайно. Чи варто зупинятися на досягненнях видатних педагогів усіх часів? Звісно, що ні. Наше завдання сьогодні - синтезувати досвід минулого з технологіями та поглядом сучасності.

Саме тому травневий випуск "Education" присвячений цій надважливій темі. У журналі зібрані надієвіші, підтвержені життєвим досвідом поради щодо виховання дітей, які можуть стати при нагоді як батькам, так і вчителям.

Костянтин Дмитрович Ушинський - один із найвидатніших педагогів усіх часів. Його вклад у розвиток проблеми виховання підростаючого покоління - неоціненний. Головна педагогічна праця К.Ушинського "Людина як предмет виховання (Досвід педагогічної антропології)", стала обґрунтуванням педагогічної науки на сучасних наукових засадах, на широкому філософському, фізіологічному соціально-історичному ґрунті. Цього до К.Ушинського не досяг жоден педагог.

Ми виокремили 5 основних положень виховання, які висвітлив Костянтин Дмитрович у своїй праці.

КОСТЯНТИН ДМИТРОВИЧ УШИНСЬКИЙ

ВИХОВАННЯ ДИТИНИ -
МИСТЕЦТВО

НАРОДНІСТЬ

Ідея народності - виховання дитини у кращих традиціях свого народу, укріплення громадського менталітету. Навчання дітей має здійснюватися рідною мовою, яка є найяскравішим виявом народності. "Народ є джерелом великої творчої сили, геніальних невмирущих цінностей", - писав педагог.

ПРАЦЯ

Людина формується і розвивається у трудовій діяльності. Праця, по-перше, є основою і засобом людського існування і, по-друге, вона є джерелом фізичного, розумового і морального вдосконалення людини. Ось чому, на його думку, виховання, якщо воно бажає щастя людині, повинно виховувати її не для щастя, а готувати до праці. К.Д. Ушинський називає такі вимоги до дитячої праці: посильність як фізичної, так і розумової праці, відповідність вікові дітей: самостійний характер праці (все, що дитина може робити сама, повинна робити сама), чергування видів праці: праця фізична не тільки приємний, а й корисний відпочинок після розумової.

МОРАЛЬНІСТЬ

Основними методами морального виховання К. Д. Ушинський вважав: особистий приклад (приклад дітей більше впливає на дитину, ніж приклад дорослих), переконання (переконує особистий приклад учителя, культура міркування, спілкування з вихованцями, той моральний досвід, якого набуває дитина); вправи (звичка укорінюється повторенням якоїсь дії), методи стимулювання (попередження, заохочення, покарання).

ЕСТЕТИЧНІСТЬ

Основними засобами естетичного виховання: природа, праця, зміст шкільної освіти і мистецтва, та його історію. З раннього дитинства треба пробуджувати в дітях емоційний відгук на все прекрасне -

читати їм дитячі книжки, виводити на лоно природи, показувати різні картинки, навчати різноманітних пісень.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ

Гімнастика, різні тілесні вправи, тілесна втома, що потребує сну і їжі, прогулянка на свіжому повітрі, прохолодна спальня, холодні купальні, механічні роботи, які вимагають тілесної навички, - ось кращі засоби для того, щоб завжди тримати організм у нормальному нервовому стані, а разом з тим зміцнити волю й отримати перемогу над нервами.

ІНСАЙДЕР: ПРИРОДНЕ І ВІЛЬНЕ

ПОГЛЯДИ ЖАН ЖАКА РУССО
НА ПРИРОДОВІДПОВІДНЕ
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

В системі виховання, за Ж.-Ж.Руссо, велика увага приділялась особистості дитини. Лише шляхом виховання можна перебудувати світ.

Виховувати природовідповідно – значить дотримуватись законів розвитку організму дитини та її здібностей. Завдання вихователя полягає в тому, щоб створити найкращі умови для розвитку дитини, застерігати її від шкідливих впливів. Для того, щоб вихователь міг здійснити свою роль, він повинен добре знати природу дитини і закономірність її розвитку.

Займаючись вихованням Еміля, педагог розробив вікову періодизацію та дав рекомендації щодо того, чому потрібно навчати та як виховувати дитину в цей період.

- від народження до двох років, коли особливу увагу слід звертати на фізичне виховання;
- від двох до дванадцяти років – період “сну розуму”, коли потрібно розвивати “зовнішні відчуття!”;
- від 12 до 15 років (розумове виховання);
- від 15 до повноліття (період морального і статевого виховання).

**МИ НАРОДЖУЄМОСЯ
КВОЛИМИ, МИ
ПОТРЕБУЄМО СИЛ;
МИ НАРОДЖУЄМОСЯ,
НЕ МАЮЧИ НИЧОГО,
МИ ПОТРЕБУЄМО
ДОПОМОГИ; МИ
НАРОДЖУЄМОСЯ
ДУРНИМИ, МИ
ПОТРЕБУЄМО
РОЗУМУ. ВСЕ, ЧОГО
МИ НЕ МАЄМО ПРИ
НАРОДЖЕННІ І ЧОГО
ПОТРЕБУЄМО,
СТАВШИ ДОРОСЛИМ,
ДАЄТЬСЯ НАМ
ВИХОВАННЯМ.**

В ранньому дитинстві (до 2-х років) основою є фізичне виховання. Новонароджену дитину не потрібно сповивати, бо перший крик дитини – “протест проти несправедливості в суспільстві!”. Він радить, як потрібно загартовувати дитину, зміцнювати її фізичні сили. Більше слід рухатись дитині, гратись, не потурати примхам, не поспішати вчити розмовляти, бо це може зіпсувати її мову. Але в дітей бувають і капризи. Не можна потурати капризній вимогливості, бо дитина перетвориться в слабкого тирана. Необхідно зміцнювати здоров'я, фізичний розвиток дитини. Вчити до 12 років не потрібно, оскільки її розум перебуває ще в “стадії сну”. Хай дитина грається на свіжому повітрі; доцільно її вивезти з міста на лоно природи.

Коли дитина навчилася читати і цікавитися книгами нехай першою книгою її буде “Робінзон Крузо”. Відкидаючи покарання, Руссо висуває принцип “природних наслідків”. Стикаючись з природою, дитина зрозуміє, що потрібно підпорядковуватись її законам. Після 12 років починається розумове і трудове виховання дітей. Це так званий третій період (з 12 – 15 років), під час якого слід розвивати у підлітків спостережливість, самодіяльність, вчити їх працювати в саду, на городі, в полі, майстерні; вчити читанню, письму, географії, природознавству, астрономії, арифметики, геометрії. Критерієм при виборі предметів для вивчення повинен бути інтерес дитини.

Філософія виховання Жан-Жака Руссо недосконала, проте не можна зовсім не прислухатися до його порад. Як відомо, принцип природовідповідності виховання та навчання й досі залишається одним із ключових у педагогіці.

ПРО ДІВОЧЕ

СЕНС ЖІНОЧОГО ВИХОВАННЯ Й НАВЧАННЯ У ПОГЛЯДАХ АВТОРИТЕТНИХ ПЕДАГОГІВ

Тривалий час питання про освіту й виховання жінки вважалося складним. Одні підтримували думку, що жінці не потрібно бути освіченою, а інші були переконані, що жінки повинні здобувати освіту на рівні з чоловіками. Що з цього приводу вважали найвидатніші педагоги всіх часів?

Одними з перших, хто говорив про необхідність жіночої освіти, були утопісти Томас Мор та Томазо Кампанелла. У своїх працях вони зазначили, що жінки й чоловіки разом навчаються "всіх наук".

Схоже положення можна знайти у праці Яна Амоса Коменського "Велика дидактика". "Не можна дати ніякої достатньої підстави, чому б і слабу стать треба було б зовсім усунути від наукових занять (чи викладаються вони латинською мовою, чи рідною). Жінки – також образ Божий. Однаково причетні вони благодаті і царству майбутнього віку.

Однаково вони обдаровані (часто більш, ніж наша стать) умом гострим, який сприймає мудрість. Однаково їм відкритий доступ до найвищих становищ, бо часто самим Богом вони закликалися до управління народами, до того, щоб давати рятівні поради царям і князям, до вивчення медицини, до інших справ, корисних для людського роду...".

Не залишився осторонь питання про виховання жінок й Жан-Жак Руссо. Хоч його ідеї про виховання дітей були на той час досить прогресивними, проте стосовно жінки він так і не зміг перебороти переконань XVIII століття. Він вважав, що все виховання жінки повинно відповідати інтересам чоловіка. Жінка має бути здоровою, гарною, слухняною, поміркованою, ввічливою і охайною. Серйозна розумова освіта їй не потрібна.

Твердження на противагу висунув педагог Адольф Фр'єр. У своїй праці "Характеристика "Нових шкіл"" він зазначив, що повинно бути сумісне навчання й виховання обох статей від першого й до останнього року.

Але це думки зарубіжних педагогів. Що про це вважали вітчизняні?

М.І.Пирогов був прибічником жіночої освіти. У вихованні жінки полягає виховання всього людства. Проте, жінка має завжди залишатися жінкою, навіть з чоловічою освітою і навіть в чоловічому одязі. Однак М.Пирогов – противник рівноправ'я жінки з чоловіком в платні. В цих поглядах відчувається типовий представник ліберальної буржуазії.

ПРО ДІВОЧЕ

ВНЕСОК ПЕДАГОГІНЬ В ПИТАННЯ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ

Фемінітив "педагогиня" не дарма вжитий у підзаголовку. Це символічно: немов спростування усіх поглядів про те, що жінці не потрібна освіта, та й сама вона може займатись вихованням лише своїх дітей. Подібні думки - застаріли та давно у минулому. А сприяли цьому спростуванню видатні жінки, які змогли довести усьому світу, що в питаннях освіти та виховання жінка повинна брати участь.

У праці Й. Г. Песталоцці "Лінгард і Гертруда" дітей навчала жінка. А потім цій самій жінці, Гертруді, лейтенант запропонував навчати дітей у школі за таким методом, яким вона навчала власних.

З того часу почалась "боротьба" за право жінки навчитись і навчатися.

Як згадує Христина Данилівна Алчевська, її батько, вчитель, був противником жіночої освіти, тому читати, писати й рахувати вона навчилась самотужки. Початком педагогічної діяльності Х.Алчевської прийнято вважати початок епохи "ходіння в народ" (60-ті роки ХІХст.). В цей час вона багато читає, пише вірші, відвідує у Курську гурток молоді. У 1862р. Х.Алчевська виходить заміж за О.К.Алчевського і засновує жіночу недільну школу, що якийсь час діяла нелегально, через заборону царського уряду і була офіційно відкрита лише у 1870р. Недільна школа Х.Алчевської являла собою унікальне явище. На початку 90-х років ХІХ століття у діяльності Х.Алчевської настали дійсно зоряні години. За десять років кількість учнів збільшилася з 100 до 317, а ще через два десятиліття – 619. Серед тих, хто вчився у цій школі, були малі дівчатка й зовсім дорослі жінки, жительки міста і селянки з харківських околиць. Поділ на класи здійснювався одночасно за віком і рівнем підготовки. Учні мали можливість отримати початкову освіту безкоштовно.

Леся Українка теж не залишилась осторонь проблеми освіти на навчання. Її турбував напрямок діяльності українських буржуазних націоналістів по організації шкіл для народу. У нарисі "Школа" вона виступала проти злочинної політики царизму, що була спрямована на обмеження бюджетних асигнувань для народних шкіл, на пригноблення вчителів та учнів. З раннього дитинства Л.Українка цікавилась питанням освіти і культури. У 19 років вона написала для своїх молодших сестер підручник "Древня історія східних народів", що був надрукований після смерті поетеси у 1918 році.

Один із найвагоміших внесків у розвиток вітчизняної педагогіки зробила й Софія Русова.

У своїй праці "Дидактика" вона не лише узагальнює й називає основні принципи навчання, систематизує поради для вчителів, визначає етапи, "ступені" проведення уроку, дає класифікацію урокам, але й виствітлює ідеї національної школи. Засобами національної школи вона називає мову, художню літературу, самостійну роботу учнів, вивчення історії й релігії та естетику. Ідея національного відродження - справа життя Софії Федорівни.

Велика шана педагогиням за їх неоціненну працю!

ВАЖЛИВО: ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ ВСЕБІЧНИЙ ГАРМОНІЙНИЙ РОЗВИТОК ДІТИНИ

Що має на меті кожен педагог? Досягнути якнайкращого результату у вихованні та навчанні учнів.

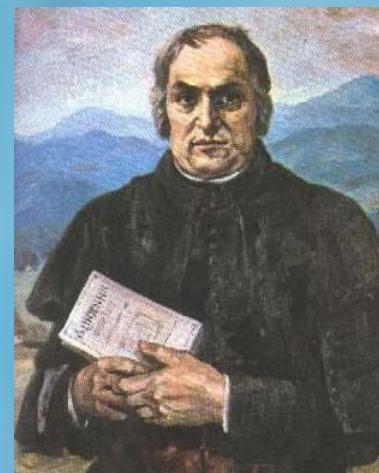
Не лише пелаги, але й небайдужі громадські діячі, поети і письменники присвятили своє життя вивченню питання гармонійного виховання особистості. Не вживаючи цих термінів, але вони намагалися знайти ідеальний баланс людських якостей, методів і прийомів, аби зробити виховний процес досконалішим.

Кожен вихователь бачив цей процес через призму власного світогляду, знань та можливостей. Тому зараз пропонуємо поринути у думки передових педагогів та діячів.

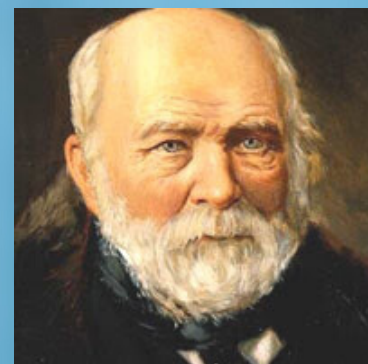
Г.Сковорода висуває ідею «сродного», тобто природовідповідного виховання. Природні задатки у людей – не однакові. Але кожна людина, на його думку, має можливість, спираючись на них, розгорнути успішну діяльність у тій чи іншій галузі. Мислитель вдається до такого образу. Природа, писав він, подібна до багатого фонтана, що наповнює різні посудини до їх місткості. Над фонтаном напис: «Нерівна всім рівність». Найменша посудина вміщує менше, але в тому вона рівна найбільшій, що однаково може бути повною. Саме ідея «нерівної всім рівності» і є його основою виховання. Отже, за Г.Сковородою, головним для педагога є пізнання і вдосконалення природних здібностей кожної людини. Оскільки доля суспільства залежить від вдалого вибору кожним його членом спорідненої діяльності відповідно до природних здібностей та покликання, то, готуючи дітей до тієї чи іншої діяльності, насамперед доцільно враховувати їхні нахили та уподобання.

О. Духнович виступав за народність навчання, за навчання рідною мовою та сам сприяв відкриттю більше 70 шкіл. Науку і просвіту розглядав як «єдиний засіб і шлях до майбутнього щастя народу». О.Духнович показав, що праця – найважливіший фактор становлення особистості. Сформулював ідею поєднання навчання з сільськогосподарською працею. Виходячи з принципу природовідповідності, О.Духнович вимагав врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців. Ця вимога була основою його дидактичних поглядів. На принципі природовідповідності ґрунтуються думки Олександра Васильовича про рівномірний розвиток фізичних та інтелектуальних сил дитини. Цьому принципу підпорядковувався і зміст розумового, морального, фізичного та трудового виховання.

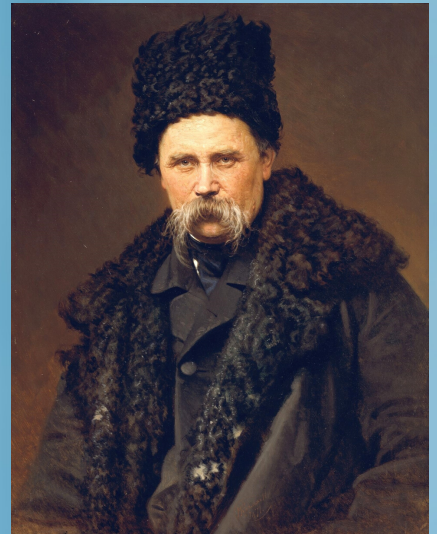

У статті «Питання життя» (1856) М.Пирогов формулює свої погляди на роль, значення та сучасний стан виховання, на його завдання і характер, проводить думку про те, що вихованню належить дуже відповідальна роль в житті суспільства в цілому і кожної особистості зокрема, що від виховання в значній мірі залежить майбутнє людини. Він вимагав, щоб усе негативне, що є в житті і побуті, було усунуто з системи засобів виховання молодого покоління, щоб своєю поведінкою вчителі наполегливо і систематично впливали на дітей, молодь. Найважливішим фактором виховання, на його думку, є наука, яка допомагає людині зрозуміти природу, розвиває її свідомість, допомагає пізнати себе й інших. Виховання дітей і молоді, на його думку, відбувається скрізь: в сім'ї, школі, у вищих навчальних закладах, у житті. М.Пирогов підкреслює необхідність ліквідації розриву між школою і життям, висловлює впевненість, що школа без життя і поза життям – нісенітниця, що життя не може розвиватися без школи. Школа і життя – одне нероздільне ціле.

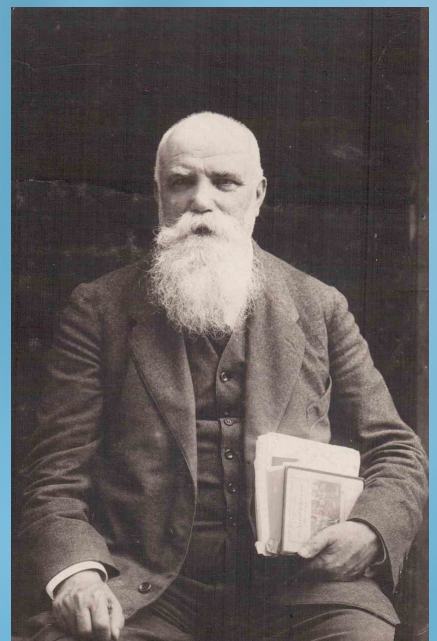

ВАЖЛИВО: ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ ВСЕБІЧНИЙ ПАРТОНІЙНИЙ РОЗВИТОК ВШТАНЦІ

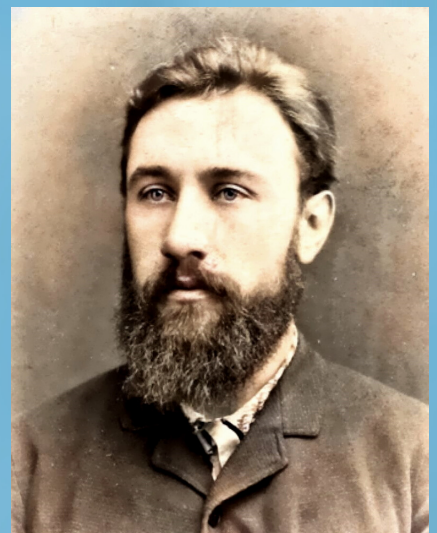
Т.Г.Шевченко ніколи не був вчителем і не писав педагогічних творів, крім «Букваря Южноруського», однак у багатьох його віршах, повістях і драмах, у щоденнику і листуванні з близькими є багато цінних думок про освіту і виховання, які не втратили актуальності і сьогодні. Надзвичайно велику увагу Т.Г.Шевченко надав трудовому вихованню. Тільки в праці людина може знайти справжнє задоволення, і тому вона повинна займати домінуюче місце в житті кожного. Шевченко водночас мріяв про справжню народну школу, яка давала б учням міцні, глибокі знання і виховувала в душі любові до рідної мови.

Багато і плідно працював Тимофій Григорови Лубенець у галузі теорії педагогіки. Його педагогічні праці присвячені питанням дошкільного виховання, початкового навчання, освіти дорослих. Особливу увагу приділяв зв'язку навчання з життям. Протягом своєї педагогічної діяльності він видав десятки підручників, методичних посібників і книжок з різних питань навчання і виховання. В цих та інших роботах автор виступав за впровадження в практику в навчання і виховання демократичних і гуманістичних принципів педагогіки.

Борис Грінченко не залишився осторонь питання освіти й виховання. У своїй праці «Якої нам треба школи» відстоює ідеї національного навчання та говорить про те, що воно в школах повинно вестись рідною мовою. Ця проблема гостро постала у роботі Бориса Дмитровича. Він зауважує, що в Польщі, Німеччині, і робітники, і пани, освічені й неосвічені говорять однією мовою, а на території України «робочий народ говорить українською, а освічені люде іншою – московською». Вирішення цієї проблеми він вбачав у тому, щоб інтелігенція, яка жила в Україні, «вернулась до народу, до своєї національності і говорила тією мовою, якою говорить народ».

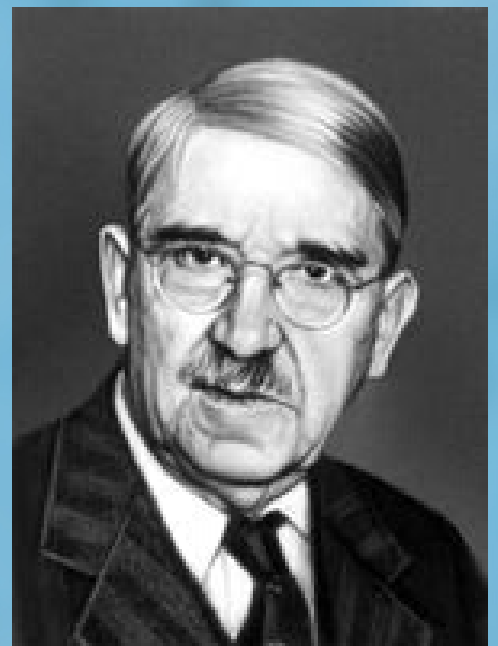
ВАЖЛИВО: ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ ВСЕБІЧНИЙ ГАРМОНІЙНИЙ РОЗВИТОК ДІТИНИ

Зі сторінок своїх публіцистичних праць І.Франко постає ще й як педагог-просвітитель. У багатьох своїх творах і виступах він гостро критикує сучасну йому систему освіти й виховання. "Наше виховання та освіта, – пише він, – чи не є млинок, в котрий кладуть здорових дітей, а виймають покалічених . . . Ця система наша немов умісне вирахована на те, щоб зробити і найспосібнішого ученика туманом, недоумкою". Основний недолік існуючої освітньо-виховної системи він убачав у тому, що молоді люди виходили зі школи нездатними до праці на користь народу, "слугами теперішнього несправедливого ладу, п'явками народними" («Культура», Львів, грудень 1914 р.). Разом з гнівним осудом він неодноразово чітко формулював свої погляди на мету й завдання народної освіти: піднести весь народ на таку височінь, на яку підносить людину сучасна наука, озброїти широкі маси народу всіма здобутками людської думки. Свої головні переконання щодо спрямування освітньо-виховного впливу І.Франко вбачав у тому, щоб оволодіння науковими знаннями йшло в парі з розвитком тіла в процесі фізичної праці. Недопустимою вважалась ним присутність у вихованні будь-яких релігійних, моральних чи суспільних пересудків. Виховання правдивого, всесторонньо розвинутого й сильного покоління можливе лише завдяки боротьбі з реальними життєвими труднощами, в якій очі дітей не повинні бути закриті на протилежні аргументи й докази.

Американський філософ, психолог та педагог Джон Дьюї у праці «Школа і суспільство» взагалі говорив: «У школі дитина стає метою, що все визначає. Всі необхідні засоби, що сприяють росту дитини, тут центр. Навчання? Звичайно, але життя на першому плані, а навчання лише при сприяттні цьому життю і для нього. Коли ми поставимо життя дитини в центрі і все організуємо у цьому напрямку, то ми не побачимо, що дитина передусім є істотою, „яка слухає“; зовсім навпаки».

Що ми спостерігаємо в цих ідеях виховання? Якщо сформулювати науково, то можна з упевненістю заявити, що у вищеназваних концепціях відображається більшість дидактичних принципів сучасності, які саме сприяють гармонійному розвитку особистості: природовідповідь, систематичність і послідовність, міцність знань, індивідуальність, зв'язок навчання з життям.

Більшість того, досягла педагогіка сьогодні – завдяки врахуванню передових ідей виховання й навчання.

Наостанок

Щиро сподіваємось, що травневий випуск журналу "Education" сподобався нашим читачам. Хочемо запропонувати декілька завдань, за допомогою яких ви перевірите не тільки свою уважність, але й з'ясуєте для себе інші корисні речі. Щастя!

1. Кросворд. Посилання: <https://learningapps.org/display?v=pt9p64hsc20>

2. Знайдіть слова. Посилання: <https://learningapps.org/display?v=prdeh1ntn20>

3. Знайдіть відповідності. Посилання: <https://learningapps.org/display?v=prfcuct6c20>

4. Анкета для батьків "Принципи виховання дітей"

За результатами відповідей можна визначити, чи правильно обрано принципи виховання дітей.

Варіанти відповідей:

можу і завжди так роблю – 3 бали;

можу, але не завжди так роблю – 2 бали;

не можу – 1 бал.

Чи можете Ви:

1. У будь-який момент залишити всі свої справи й зайнятися дитиною?

2. Порадитися з дитиною, незважаючи на її вік?

3. Зізнатися дитині в помилці, зробленій стосовно неї?

4. Вибачитися перед дитиною у випадку, якщо Ви були не праві?

5. Опанувати себе й зберегти спокій, навіть якщо вчинок дитини вивів Вас із рівноваги?

6. Поставити себе на місце дитини?

7. Повірити хоча б на хвилинку, що Ви – добра фея чи прекрасний принц?

8. Розповісти дитині повчальний випадок із власного дитинства, у якому Ви постаєте в не вигідному світлі?

9. Завжди утримуватися від слів і виразів, що можуть ранили дитину?

10. Пообіцяти дитині виконати її бажання за гарну поведінку?

11. Виділити дитині один день, коли вона зможе робити все, що забажає, і поводитися, як захоче, а Ви при цьому не будете ні в що втручатися?

12. Не зреагувати, якщо Ваша дитина вдарила або ненавмисно скривдила іншу дитину?

13. Устояти проти сліз, капризів, прохань, якщо відомо, що це – примха?

Результати анкетування:

Від 30 до 39 балів – Ви дотримуєтесь правильних принципів виховання.

Від 16 до 30 балів – Ваш метод виховання – «батіг і пряник».

Менше 16 балів – у Вас немає педагогічних навичок і бажання виховувати дитину.

5. Анкета для батьків "Прагнете виростити талановиту дитину?"

На допомогу Вам – поради Девіда Льюїса, який узагальнив досвід тисячі сімей, у яких ростуть талановиті діти:

- Я відповідаю на всі запитання дитини терпляче й чесно.
- Серйозні питання й висловлювання дитини я сприймаю всерйоз.
- У нас у квартирі стоїть вітрина, на якій дитина може демонструвати свої роботи. Я не сварю дитину за безлад у кімнаті чи на столі, якщо це пов'язано з творчим заняттям і робота ще не закінчена.
- Я надав дитині кімнату або спеціальний куточок виключно для самостійних творчих занять.
- Я показую дитині, що її люблять такою, якою вона є, а не за її досягнення.
- Я надаю дитині можливість проявляти турботу.
- Я допомагаю дитині будувати плани й приймати рішення.
- Я намагаюсь розвивати дитину, показувати цікаві місця.
- Я допомагаю дитині покращити результати її роботи.
- Я допомагаю дитині нормально спілкуватися з іншими дітьми й радий бачити їх у себе в домі.
- Я ніколи не говорю дитині, що вона гірша за інших дітей.
- Я ніколи не караю дитину приниженням.
- Я куплю дитині книги, пов'язані з її інтересами.
- Я вчу дитину мислити самостійно.
- Я регулярно читаю дитині.
- Я привчаю дитину до читання з дитинства.
- Я пробуджую фантазію і уяву дитини.
- Я уважно ставлюся до потреб дитини.
- Я знаходжу час, щоб щоденно побути з дитиною наодинці.
- Я дозволяю дитині брати участь у плануванні сімейного бюджету.
- Я ніколи не сварю дитину за невміння й помилки.
- Я хвалю дитину за навчальну ініціативу.
- Я вчу дитину вільно спілкуватися з дорослими різного віку.
- Я спонукаю дитину вчитися розв'язувати проблеми самостійно.
- У заняттях дитини я знаходжу щось варте похвали.
- Не існує тем, які я виключаю з обговорення з дитиною.
- Я допомагаю дитині бути особистістю.
- Я допомагаю дитині знаходити телепрограми, що заслуговують на увагу.
- Я розвиваю в дитині позитивне сприйняття її здібностей.
- Я ніколи не відмахуюсь від невдач дитини, кажучи: «Я теж не вмію».
- Я заохочую в дитині максимальну незалежність від дорослих.
- Я вірю в здоровий глузд дитини й довіряю їй.

Критерії оцінювання правильності обраної виховної стратегії:

- Якщо Ви чините так лише у 20% аналогічних ситуацій, то Вам необхідно терміново змінити свій стиль спілкування з дитиною.
- Якщо поради відповідають Вашій програмі виховання на 50%, у Вас усе повинно бути гаразд.
- Якщо Ви виконуєте ці поради на 90%, дайте більше свободи дитині й собі!

Виконала:
СТУДЕНТКА 31 ГРУПИ
(ПС017Б)

Кіслінська Дарія

